

การสร้างโมเดล 4PBL สำหรับการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน วิชาการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยและภาษาไทยเป็นภาษาจีน ในระดับอุดมศึกษา

กนกพร นุ่มทอง และจตุวิทย์ แก้วสุวรรณ*

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

Modelling on 4PBL for Developing Teaching Practices in Chinese – Thai and Thai – Chinese Translation Courses in Higher Education

*Kanokporn Numtong and Chatuwit Keawsuwan**

Faculty of Humanities, Kasetsart University, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 24 April 2020

Revised 3 May 2020

Accepted 10 May 2020

คำสำคัญ

การเรียนการสอน

การแปล

ภาษาจีน

โมเดล 4PBL

Keywords:

Teaching approach

Translation

Chinese

4PBL model

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการเรียนการสอนรายวิชาการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยและภาษาไทยเป็นภาษาจีนในระดับอุดมศึกษา โดยใช้วิธีการศึกษาผ่านแนวคิดและทฤษฎีด้านการเรียนการสอนการแปล ผสมกับประสบการณ์ในการเป็นผู้สอน ผู้ประเมินคุณภาพหลักสูตร ผู้แปลและการเป็นบรรณาธิการหนังสือแปลประเภทต่างๆ ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการสอนตามกรอบความคิดของการสร้างรายวิชา องค์ประกอบลักษณะ และแนวทางการพัฒนาสู่การจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ ผลการวิจัยที่ได้คือการสร้างโมเดลการเรียนรู้ 4PBL หมายถึง โมเดลที่ใช้หลัก 4P (Problem- Pattern- Practice- Project) เป็นฐานในการเรียนรู้ สำหรับพัฒนาการเรียนรู้ในรายวิชาดังกล่าว โดยโมเดล 4PBL ประกอบด้วย การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) การเรียนรู้โดยใช้รูปแบบเป็นฐาน (Pattern Based Learning) การเรียนรู้โดยใช้การฝึกปฏิบัติเป็นฐาน (Practice Based Learning) และการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมหรือโครงงานเป็นฐาน (Project Based Learning)

* Corresponding author

E-mail address:

chatuwit.k@ku.th

Abstract

This paper proposes a teaching approach for Chinese – Thai and Thai – Chinese translation courses in higher education. The proposed teaching approach has been re-designed and developed from teaching practices in translation, in combination with the lecturers' expertise and experience as members of the committee of curriculum approval, translators, and translation editors. Therefore, this teaching approach provides a conceptual framework of translation courses, teaching environment features and elements, including teaching practices along with research-driven guidance on how to teach Chinese – Thai and Thai – Chinese translation effectively. To accomplish this, the theoretical framework of 4PBL: Problem-Based Learning, Pattern-Based Learning, Practice-Based Learning, and Project-Based Learning are modelled on the teaching approach and implemented in translation classes to help students foster learning Chinese – Thai and Thai – Chinese translation.

1. บทนำ

การจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันสามารถจำแนกได้หลายรูปแบบ เช่น จำแนกตามทักษะการเรียนรู้ จำแนกตามเนื้อหาวิชา จำแนกตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ฯลฯ รูปแบบการเรียนรู้แต่ละรูปแบบต่างมีองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญอยู่ 3 ส่วน คือผู้สอน เนื้อหาและผู้เรียน ทุกองค์ประกอบล้วนเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการทำให้การเรียนการสอนรายวิชานั้นๆ เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด สำหรับบทความวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวเฉพาะการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนรายวิชาการแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีนและภาษาจีนเป็นภาษาไทย ซึ่งถือเป็นทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพสำหรับผู้เรียนชาวไทยที่เรียนเอกวิชาภาษาจีนในระดับอุดมศึกษา

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552 อธิบายว่า **ทักษะ** หมายถึง ความชำนาญ มาจากคำภาษาอังกฤษว่า **skill** นอกจากนี้ คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ยังได้ขยายความของคำว่า **ทักษะ (skill)** มากขึ้นว่าหมายถึง ความชำนาญหรือความสามารถในการกระทำหรือการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นทักษะด้านร่างกายสติปัญญา หรือสังคม ที่เกิดขึ้นจากการฝึกฝน หรือการกระทำบ่อยๆ (ราชบัณฑิต, 2557) อันจะส่งผลให้ผู้กระทำมีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่แสดงออกมาในด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์และวางแผนการแก้ไขปัญหา ดังนั้น “ทักษะ” จึงเป็นสิ่งที่ทุกคนเรียนรู้ได้ เป็นความสามารถที่อยู่ติดตัวอันเกิดจากการกระทำซ้ำๆ ผู้ใดจะมีทักษะดีหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความสม่ำเสมอของการฝึกฝน ความหลากหลายของรูปแบบการฝึกฝน การจัดการความรู้และความคิดอย่างเป็นระบบ

ทักษะพื้นฐานทางภาษาประกอบด้วยฟัง พูด อ่านและเขียน (ปัญญา, 2560, น. 89) แต่ในการเรียนภาษาต่างประเทศนั้นควรเพิ่มอีกหนึ่งทักษะคือการแปล ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้รู้ภาษาต่างประเทศที่จะเป็นสะพานเชื่อมความเข้าใจระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารที่ใช้คนละภาษากัน การพัฒนาทักษะการแปลต้องอาศัยการฝึกฝนเช่นเดียวกับทักษะอื่นๆ คือแปลบ่อย แปลมาก แปลหลากหลายและแปลอย่างมีระบบ ซึ่งจะทำให้ผู้แปลมีความรู้และความสามารถในการแปล รวมถึงความสามารถในการถ่ายทอดที่ดี หากผู้สอนสามารถฝึกฝนทักษะฟัง พูด อ่าน เขียน ได้ดี และฝึกฝนตนเองจนมีทักษะการแปลที่ดี ลำดับต่อไปที่ผู้สอนพึงให้ความสำคัญคือ การศึกษาวิธีการสอนการแปลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยพัฒนาผู้เรียนต่อไป

ทักษะการแปล เป็นทักษะที่เกิดจากการบูรณาการทักษะพื้นฐานทางภาษา 4 ด้าน และศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน ในวิชาภาษาต่างประเทศ ย่อมมีการแทรกทักษะการแปลอยู่ในทุกรายวิชา ทักษะนี้มีอยู่ในตัวผู้สอนและผู้เรียนทุกคน แต่บ่อยครั้งพบว่า หลายหลักสูตรในสถาบันต่าง ๆ ประสบภาวะขาดแคลนหรือไม่สามารถหาผู้สอนชาวไทยในรายวิชาการแปลได้ ซึ่งวิธีที่นิยมใช้ในการบริหารจัดการคือ แบ่งการแปลเป็นการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยและ

การแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีน มอบหมายให้อาจารย์ชาวจีนเป็นผู้รับผิดชอบสอนการแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีนและมอบหมายให้อาจารย์ชาวไทยเป็นผู้รับผิดชอบสอนการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย

วิธีบริหารจัดการเช่นนี้เป็นเรื่องที่ทำไม่ได้ และค่อนข้างสะดวกในการบริหารจัดการแต่หากวิเคราะห์แล้ว พบว่าวิธีนี้เกิดจากมุมมองที่ยึดความสละสลวยของภาษาปลายทางและยึดความสามารถของผู้สอนเป็นสำคัญ เพราะการแปลภาษาต่างประเทศเป็นภาษาแม่ย่อมทำได้ดีกว่าการแปลภาษาแม่เป็นภาษาต่างประเทศ แต่หากพิจารณาจากมุมมองของผู้เรียน การใช้ผู้สอนที่ใช้ภาษาแม่เป็นภาษาเดียวกับผู้เรียนอาจเป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์กับมากกว่า เพราะผู้สอนจะสามารถเข้าถึงปัญหาและอุปสรรคที่พบในการแปลของผู้เรียนได้มากกว่าวิธีแรก นอกจากนี้การใช้ผู้สอนชาวไทยซึ่งเป็นผู้ใช้ภาษาเดียวกับผู้เรียนยังเป็นประโยชน์ในเรื่องความต่อเนื่องของการเรียนการสอน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงผู้สอนชาวจีนอาจเกิดขึ้นได้บ่อยกว่า และยังมีข้อดีอีกประการคือ ผู้สอนชาวไทยเป็นผู้ที่สอนตั้งแต่พื้นฐานจนถึงขั้นสูง จึงเห็นความต่อเนื่องของระบบคิดของผู้เรียน แม้การสอนการแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีนของผู้สอนชาวไทย อาจพบปัญหาการใช้ภาษาที่สละสลวยเป็นธรรมชาติอยู่บ้าง แต่ในกระบวนการเรียนการสอนจริงหรือการทำงานในชีวิตจริง ปัญหานี้แก้ไขได้โดยให้เจ้าของภาษาเป็นผู้ตรวจทานขั้นสุดท้าย

หากย้อนกลับไปพิจารณาปัญหาว่าเหตุใดจึงหาผู้สอนชาวไทยที่สอนวิชาการแปลได้ยาก จะพบว่าสาเหตุที่ผู้สอนชาวไทยจำนวนมากไม่ต้องการสอนวิชาการแปลนั้นเพราะรู้สึกไม่ถนัดในการแปลประกอบกับไม่มั่นใจในระดับภาษาของตน อีกทั้งเกรงว่าจะไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการแปลที่ดีขึ้นได้ อย่างไรก็ตามทักษะคือสิ่งที่ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องฝึกฝนไปพร้อมๆ กัน หากมองว่าการแปลเป็นทักษะซึ่งเป็นสิ่งที่ฝึกฝนได้ ก็สามารถเปลี่ยนวิธีคิดคือ เปลี่ยนจากความคิดเดิมที่มองว่ากระบวนการเรียนการสอนนั้นเกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน มาเป็นการคิดว่ากระบวนการสอนวิชาการแปลเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างผู้เรียนกับหัวหน้าทีมฝึกที่มีประสบการณ์มากกว่าและมีแนวทางในการแก้ปัญหาที่หลากหลายหรือมีประสิทธิภาพสูงกว่า ในกระบวนการฝึกฝน ผู้สอนกับผู้เรียนสามารถร่วมแก้ปัญหาและร่วมพัฒนาไปด้วยกัน หากคิดเช่นนี้ความกดดันของผู้สอนจะลดลง ส่งผลดีต่อการเรียนรู้และการพัฒนาระบบความคิดร่วมกันของทั้งผู้เรียนและผู้สอน และสุดท้ายก็จะได้ทักษะการแปลที่ดีขึ้นและงานแปลที่มีคุณภาพมากขึ้น

ผู้สอนควรแนะนำและเน้นย้ำให้ผู้เรียนตระหนักถึงความจำเป็นของการแปลเสมอว่าในการสื่อสารข้ามภาษานั้น ผู้ใช้งานใช้ทักษะการแปลอยู่เสมอ ทักษะการแปลจึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ปัจจุบันการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีนหรือประเทศที่ใช้ภาษาจีนเกิดขึ้นในทุกแวดวงทุกระดับ โอกาสของงานแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย และภาษาไทยเป็นภาษาจีนจึงมีมาก ไม่ว่าจะเป็นเอกสารราชการ เอกสารธุรกิจ สื่อบันเทิง ท่องเที่ยว ฯลฯ ในส่วน

ของผู้สอนเองซึ่งอยู่ในแวดวงวิชาการ พึงตระหนักว่างานแปลที่มีคุณภาพสามารถนับเป็นผลงานที่ใช้ในการขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการได้อีกด้วย ผู้สอนจึงควรพัฒนาตนเองไปพร้อมกับผู้เรียน และพยายามอย่างเต็มที่ที่จะทำให้ผู้เรียนมีศักยภาพและสมรรถนะการเรียนรู้ที่ดีที่สุด โดยวางแผน ออกแบบ และวางแนวทางในการวัดผลสัมฤทธิ์ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

จากประสบการณ์ของผู้วิจัย หลักที่ควรต้องคำนึงในการแปลมีอยู่ 4 ด้าน คือ 1) ความสามารถทางภาษา หมายถึงทั้งภาษาต้นทางและภาษาปลายทาง ผู้แปลต้องรู้ความหมายของสิ่งที่ต้องการจะสื่อให้ชัดเจนและสามารถถ่ายทอดไปสู่ภาษาปลายทางได้ 2) ความรู้เฉพาะสาขาและความสามารถในการสืบค้น ทักษะการแปลเป็นเพียงเครื่องมือที่จะถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ไปสู่อีกภาษา ดังนั้นผู้แปลควรมีความรู้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการแปล ควรมีคลังคำศัพท์หรือรู้แหล่งสืบค้นที่น่าเชื่อถือ รวมถึงสามารถยืนยันได้ว่ามีคำศัพท์นั้นใช้จริงและเป็นที่เข้าใจของคนในวงการนั้นๆ หรือในกรณีที่ใช้จริงกับคลังคำศัพท์ที่มีความแตกต่างกัน ผู้แปลต้องมีวิจารณญาณที่จะตัดสินใจว่าจะเลือกใช้คำใด 3) ควรเข้าใจธรรมชาติของโครงสร้างภาษาและการลำดับความคิดของทั้งภาษาต้นทางและภาษาปลายทาง เพราะการแปลคือการสื่อสารความหมายและความคิดแท้จริงที่อยู่เบื้องหลังโครงสร้างภาษา ซึ่งเป็นเพียงเครื่องมือในการถ่ายทอดความหมาย 4) ควรมีจริยธรรมและจรรยาบรรณในการแปล คือการเคารพในเนื้อหา ไม่ตัด ลดทอน หรือเพิ่มเติมข้อความใดๆ หากจำเป็นต้องมีการอธิบายเพิ่มเติม ผู้แปลควรทำเชิงอรรถให้เห็นว่าข้อความดังกล่าวเป็นส่วนของผู้แปลเอง ไม่ได้เป็นเนื้อหาเดิมจากต้นฉบับ ปัจจุบันทั้ง 4 ประการจะส่งผลต่อคุณภาพและความน่าเชื่อถือของผลงาน ซึ่งเป็นผลดีทั้งกับตัวผู้แปล ผลงานและผู้อ่าน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการสอนแปล

มีผู้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การแปล” หรือ “translate” ไว้มากมาย โดยคำจำกัดความที่มักได้รับการยกมาอ้างอิงบ่อยในวงวิชาการมีดังนี้

“Translation is an operation performed on languages: a process of substituting a text in one language for a text in another.”

(Catford, 1965, p. 1)

Translating consists in reproducing in the receptor language
the closest natural equivalent of the source-language message,
first in terms of meaning and secondly in terms of style.

(Eugene & Charles, 1982, p. 12)

What is translation? Often, though not by any means always,
it is rendering the meaning of a text into another language
in the way that the author intended the text.

(Peter, 1988, p. 5)

จากที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า “การแปล” จะเน้นที่ “ความหมาย” ของเนื้อหาและ “รูปแบบหรือลีลา” ของผู้แปล แนวคิดนี้ถือเป็นต้นทางในการนำมาสู่การพัฒนาการเรียนการสอน รายวิชาการแปล บทความวิจัยเรื่องนี้จะเน้นไปที่เอกสารการวิจัยของนักวิชาการในประเทศไทย เพราะประเด็นที่เกี่ยวข้องหลักๆ คือแนวคิดสำหรับการแก้ปัญหาการแปลหรือการศึกษาแนวทางการแปลภาษาระหว่างภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศ โดยขอสรุปและยกมาเป็นแนวทางในการประกอบการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่งคือ ผู้สอนจะต้องทำให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ด้วยบทของภาษาต้นทาง และถ่ายทอดออกมาสู่ภาษาปลายทางโดยไม่ยึดติดกับรูปภาษาและโครงสร้างของภาษาต้นทาง ผู้แปลจะต้องคำนึงถึงการสื่อสารความหมายของภาษาปลายทางเป็นสำคัญ ดังที่รัชนีโรจน์ กุลธำรง กล่าวไว้ในตำรา “ความรู้ความเข้าใจเรื่องภาษาเพื่อการแปล จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ” ว่า การแปลที่ไม่ยึดติดกับรูปภาษานั้น อ่านเข้าใจมากกว่าการยึดติดกับรูปภาษาเดิม ต้องให้ผู้อ่านเข้าใจ กระจางโดยไม่ต้องกลับไปหาต้นฉบับเพื่อทำความเข้าใจว่าผู้แปลต้องการสื่ออะไร ดังนั้นในการสอนแปล ผู้สอนต้องอธิบายให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจว่า การแปลไม่ใช่ว่าการแยกข้อความออกเป็นคำๆ แต่ให้มองด้วยบทหรือต้นฉบับให้กว้างขึ้นเกินจากตัวอักษรหรือถ้อยคำเฉพาะที่ปรากฏอยู่บนหน้ากระดาษ และสอนเรื่องธรรมชาติของภาษาว่ามีระบบ กลไกหรือมีลักษณะอย่างไรบ้างที่จะส่งผลต่อการแปล (2552, คำนำ)

ประการที่สองคือ การรักษารสชาติและบรรยากาศของต้นฉบับ นอกจากประเด็นการสื่อสารความหมายที่แท้จริงที่ไม่ยึดติดตามโครงสร้างแล้ว งานแปลทุกอย่างมีศาสตร์ความรู้เป็นตัวกำกับความหมาย คำศัพท์บางคำเมื่อปรากฏอยู่ในศาสตร์คนละด้านจะมีความหมายที่แตกต่างกัน ดังนั้นหลังจากได้ความหมายแล้ว การเลือกคำที่เหมาะสมกับรสชาติและบรรยากาศถือเป็นเรื่องสำคัญอีกประการหนึ่ง โดยแนวคิดด้านนี้ สัตยณวี สายบัว ได้อธิบายไว้อย่างละเอียดในตำรา

“หลักการแปล” ซึ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสอนแปลนั้น สัจฉริ์ สายบัวได้กล่าวว่า ปัญหาที่ประจักษ์ชัดที่ผู้อ่านงานแปลพบเห็นคือ ความหมายคลาดเคลื่อน รสชาติและบรรยากาศของต้นฉบับหายไป รวมถึงภาษาขาดความสละสลวย โดยแนวทางการแก้ปัญหาคือ ควรมีการเน้นความสำคัญในการให้ความรู้แก่ผู้เรียนในศาสตร์ด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยการกำหนดตัวอย่างหรือแบบฝึกหัดที่สะท้อนถึงประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข และให้แบบฝึกหัดทำนองเดียวกันซ้ำๆ เพื่อให้เกิดการปรับปรุง รวมถึงการนำหลักการและทฤษฎีมาประกอบเพื่อวางแนวทางที่กระชับรัดกุมและได้ผลดียิ่งขึ้นสำหรับการฝึกแปลต่อไป (2550, คำนำ)

ประการที่สามคือ มีความรู้ในศาสตร์ด้านอื่น รวมไปถึงจากหลังด้านสังคมและวัฒนธรรมของต้นฉบับ เพราะตัวบทจะอยู่ภายใต้บริบทต่างๆ ที่อยู่ในกรอบทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศที่ใช้ภาษานั้นๆ ดังนั้นผู้แปลควรมีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่แปล ที่มาของงานที่แปล ภูมิหลังของผู้แปล ตลอดจนสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดผ่านต้นฉบับ โดยในบางครั้งที่ไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาปลายทางได้อย่างชัดเจน ผู้แปลควรเขียนเชิงอรรถเพื่อเพิ่มความกระจ่างให้ผู้อ่านงานแปล ดังนั้นวรรณฯ แสงอร่ามเรือง กล่าวไว้ในตำรา “ทฤษฎีและหลักการแปล” ว่า เราควรมองตัวบทต้นทางทั้งหมดเป็นภาพรวม เนื่องจากภาษาไม่ได้เกิดขึ้นมาลอยๆ แต่เกิดจากสถานการณ์บางอย่างที่ทำให้ต้องมีการสื่อสาร มีการอบทางวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นจะอาศัยความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศเพียงอย่างเดียวไม่พอ เพราะการแปลเป็นการถ่ายทอดทางสังคมและวัฒนธรรมที่แสดงออกมาในรูปแบบของภาษา ซึ่งบางครั้งผู้แปลอาจต้องเสริมความรู้ไปในบทแปลในลักษณะการแปลแบบสื่อสาร หรือในรูปแบบของเชิงอรรถในรูปแบบการแปลเชิงวิชาการ (2552, น. 7-10)

ประการที่สี่คือ การเปลี่ยนบทบาทจากการบรรยายมาเป็นการชี้แนะหรือเป็นผู้ให้คำแนะนำแทน สามประเด็นแรกผู้วิจัยให้ความสำคัญด้านเนื้อหาเป็นหลัก ส่วนประเด็นนี้จะเน้นเรื่องวิธีการสอน เนื่องจากการแปลเป็นความสามารถด้านทักษะ ดังนั้นจึงต้องการฝึกฝนเป็นประจำลงมือปฏิบัติจริง ตลอดจนหมั่นสังเกตปัญหาและคิดหาแนวทางการแก้ปัญหาเอง โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะแนวทางให้รู้ว่าผู้เรียนจะหาคำตอบได้ที่ไหน ด้วยวิธีการใด ควรหรือไม่ควรทำอะไร ซึ่งประเด็นนี้ ก่อศักดิ์ ธรรมเจริญกิจ กล่าวไว้ในตำรา “หลักการแปลไทย-จีน” ว่า การแปลควรมีการศึกษาโครงสร้างภาษาต้นฉบับและภาษาปลายทางเป็นสำคัญ ทั้งนี้ผู้เรียนชาวไทยต้องนำองค์ความรู้ภาษาไทยและภาษาจีนมาประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้สอนจะทำหน้าที่ให้คำแนะนำ หรือสาธิตวิธีการแปลที่ถูกต้อง มีการให้ผู้เรียนช่วยกันอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็น ซึ่งผู้สอนจะทำการสรุปพร้อมอธิบายเหตุผลและสิ่งที่ควรจะเป็น (2553, ประการผู้เขียน)

ผู้วิจัยเคยกล่าวไว้ในตำรา “การแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีน” ว่า การสอนควรครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยตำรามีไว้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่านทำความเข้าใจเพิ่มเติมได้เอง นอกจากนี้เพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัยที่เทคโนโลยีก้าวไกล ผู้สอนควรใช้วิธีการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้วยการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติก่อน ผู้สอนตรวจงาน และนำมาให้เพื่อนในชั้นเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น ผู้สอนจะทำการแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่อง และสาธิตวิธีการแปลที่ถูกต้อง แล้วให้ผู้เรียนกลับไปแปลงานเดิมมาใหม่เพื่อซึมซับสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งตัวอย่างที่ใช้จะเน้นภาษาที่ใช้งานจริงและหลากหลาย เพื่อเป็นการสะท้อนให้ผู้เรียนเห็นว่าการแปลนั้นนอกจากการมีทักษะภาษาที่ดีแล้ว ต้องมีความรู้ที่เป็นเนื้อหาในด้านต่าง ๆ ด้วย (2554, คำนำ)

จะเห็นว่าการสอนแปลในยุคปัจจุบันนั้น ควรเริ่มต้นจากภาคทฤษฎีควบคู่กับชี้แนะวิธีการเรียนรู้ด้วยตัวเองให้แก่ผู้เรียน เพื่อเพิ่มเวลาในการฝึกปฏิบัติจริง เพราะทักษะความสามารถด้านการแปลจะพัฒนาได้ ขึ้นอยู่กับการฝึกฝนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ผู้สอนควรเน้นการมีส่วนร่วมในห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนทั้งหลายสังเกตเห็นข้อผิดพลาดจากการแปลที่หลากหลายทั้งของตนเองและเพื่อนร่วมชั้นเรียน

จากความหมายและแนวคิดการสอนแปลที่ยกมาข้างต้น สามารถสรุปประเด็นสำคัญของรายวิชาการแปลได้ 4 ประการดังต่อไปนี้ 1) ความหมายแท้จริงเหนือรูปภาษาของตัวบทภาษา ดันทาง 2) การรักษารรณรสและบรรยากาศเดิมของภาษาต้นฉบับ 3) ความรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นฉากหลังของตัวบทต้นทางและปรับให้เหมาะสมกับภาษาปลายทาง 4) กระบวนการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นครูฝึก

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

ศาสตร์การสอน (pedagogy) หรือองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้นมีการพัฒนามาเป็นเวลายาวนาน มีนักวิชาการเสนอทฤษฎีต่าง ๆ ออกมาอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามทุกทฤษฎีมีพื้นฐานมาจากการใช้จริงในแต่ละสถานการณ์ ซึ่งตามที่ได้กล่าวข้างต้นว่า ปัจจัยในการเรียนการสอนแต่ละที่หรือแต่ละรายวิชามีลักษณะจำเพาะซึ่งไม่สามารถยกเอาทฤษฎีหนึ่งมาปรับใช้ได้โดยสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีมีจุดรวมที่สามารถยึดมาเป็นแบบอย่างหรือเป็นแนวทางในการปรับใช้ได้ โดยในปัจจุบันมีทฤษฎีที่ถือว่าเป็นแกนกลางสำหรับการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในรายวิชาการแปลดังต่อไปนี้

การเรียนการสอนในปัจจุบันจำเป็นต้องเปลี่ยนแนวคิดจากครูเป็นผู้ดำเนินการเรียนการสอน (instruction) ไปเป็นผู้เรียนสร้างความรู้ (construction) แทน ครูจึงต้องมีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนที่ดีมีประสิทธิภาพ นี่เป็นหัวใจของการสอน (ทิศนา ขัมมณี, 2552, น. 8-12) เน้นการปฏิบัติทั้งในและนอกห้องเรียนตามแนวปรัชญาปฏิบัตินิยม (Stumpf,

1994) ที่เน้นให้ความสนใจในการ “ปฏิบัติและการลงมือทำ” เป็นอย่างมาก ผู้วิจัยเห็นว่าการเรียนด้วยการลงมือปฏิบัติเป็นการกระทำแบบสะท้อนคิด ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดและการปฏิบัติจึงถือว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีความจำในระยะยาวและแม่นยำขึ้น ดังที่วงการศึกษารูจักกันในวิธีที่เรียกว่า “learning by doing” นั่นเอง”

ทฤษฎีเกสตัลท์ (Gestalt Theory) (Bigge, 1982, pp. 190-202) (อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2552, น. 60-61) มีทฤษฎีการเรียนรู้คือ 1) การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางความคิด ซึ่งเป็นกระบวนการภายในตัวของมนุษย์ 2) บุคคลจะเรียนรู้จากสิ่งเร้าที่เป็นส่วนรวมได้ดีกว่าส่วนย่อย 3) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะคือ การรับรู้ (**perception**) หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์ใช้ประสาทสัมผัสรับสิ่งเร้าแล้วถ่ายทอดเข้าสู่สมองเพื่อผ่านเข้าสู่กระบวนการคิด สมองหรือจิตจะใช้ประสบการณ์เดิมตีความหมายของสิ่งเร้าและแสดงปฏิกิริยาตอบสนองออกไปตามที่สมองหรือจิตตีความหมาย ลักษณะที่สองคือ การหยั่งเห็น (**insight**) หมายถึง การค้นพบหรือการเกิดความเข้าใจในช่องทางแก้ปัญหาอย่างฉับพลันทันที โดยใช้กระบวนการทางความคิดและสติปัญญาของบุคคลนั้นๆ

จะสังเกตได้ว่าการกระทำหรือความคิดในปัจจุบันเป็นผลมาจากประสบการณ์การรับรู้ของบุคคล ซึ่งสะท้อนออกมาในสถานการณ์หรือภาพที่คล้ายๆ กันที่เกิดขึ้นต่อหน้า เมื่อเหตุการณ์นั้นมีความต่อเนื่องไปในลักษณะเดียวกันกับประสบการณ์ที่บันทึกเอาไว้ จะทำให้คนผู้นั้นสามารถจินตนาการภาพในอนาคตที่มีความต่อเนื่องกับเหตุในอดีตได้ แต่หากมีปัญหเกิดขึ้นในความต่อเนื่องต่างๆ นั้น สมองจะเกิดเห็นปัญหา เกิดความคิดและหาแนวทางการจดจำหรือแก้ปัญหาขึ้นอย่างฉับพลัน ซึ่งนั่นจะทำให้สมองมีการแตกแขนงระบบคิดที่มีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น

ทฤษฎีการเรียนรู้ของรoger (Rogers, 1969) (อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2552, น. 70) มนุษย์จะสามารถพัฒนาตนเองได้ดีหากอยู่ในสภาพการณ์ที่ผ่อนคลายและเป็นอิสระ การจัดบรรยากาศการเรียนที่ผ่อนคลาย เอื้อต่อการเรียนรู้และเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูใช้วิธีการสอนแบบชี้แนะและทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งมุ่งเน้นเรื่องกระบวนการเรียนการสอนเป็นสำคัญ

หลักการของการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (สมศักดิ์ ภูวิภาดาพรรณ. 2554, น. 1) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะต้องคำนึงถึงวิธีการต่างๆ ดังนี้

1. ความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้มากที่สุด
3. เน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง กล่าวคือให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ในสภาพความเป็นจริง ผ่านการทำแบบฝึกหัดและสืบหาความรู้ได้ด้วยตนเอง
4. เป็นการพึ่งพาตนเองเพื่อให้เกิดทักษะที่จะนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

5. ประเมินตนเอง ซึ่งแต่เดิมผู้สอนจะเป็นผู้ประเมินผล การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองได้มากยิ่งขึ้น
6. เน้นความร่วมมือ นั่นคือควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของตัวเขาอย่างแท้จริง
7. เน้นรูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งอาจจัดทั้งในรูปแบบของกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล

จากกิจกรรมการเรียนรู้ข้างต้นจะเห็นได้ว่าสิ่งหนึ่งที่สำคัญคือการเรียนแบบเน้นประสบการณ์ เพราะเป็นการเรียนรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติจริง โดยผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางหลักๆ ในการวางระบบคิดสำหรับรายวิชาการแปลไว้ดังนี้คือ ผู้สอนจะเป็นผู้รวบรวม **ประสบการณ์ (Experience)** ที่ได้จากการเรียนการสอนรายวิชานั้นๆ ในอดีตมาเป็นจุดตั้งต้น หลังจากนั้นสร้างแบบทดสอบที่ผู้เรียนมักจะผิดพลาดในการเรียนการสอนครั้งแรกๆ เพื่อเป็นการกระตุ้น (Encourage) ให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหาของตนเอง โดยผู้สอนจะชี้แจงและอธิบายให้เห็นภาพจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งถือเป็นการสะท้อนประสบการณ์ (Reflection) ให้ผู้เรียนเห็นอีกครั้ง เพื่อเน้นย้ำให้ผู้เรียนตระหนักถึงสิ่งที่ตนคิดและสิ่งที่จะต้องปรับปรุงจากระบบคิดนั้นในการทำแบบทดสอบครั้งต่อไป เมื่อผู้เรียนทำแบบฝึกหัดรูปแบบเดิมจะเกิดการตระหนักรู้ได้ว่าควรทำอย่างไรกับปัญหาที่เกิดขึ้นนั่นถือเป็นการพัฒนา (Development) ในขั้นแรก โดยในขั้นตอนนี้ผู้สอนก็จะเพิ่มเติมทักษะใหม่ ๆ (New Skills) ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติม ซึ่งผู้เรียนจะสามารถเชื่อมโยงความรู้ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องได้ด้วยตนเอง เพราะได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองมาตั้งแต่ลำดับแรก เมื่อผู้เรียนเรียนรู้ครบทุกวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในรายวิชา ก็จะทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ (Applying) กับงานจริงที่ได้รับมอบหมายในรูปของโครงการ เพื่อเป็นการทบทวนกระบวนการ และเป็นการทดสอบว่าจากการลงมือปฏิบัติจริงในครั้งนี้ผู้เรียนจะสามารถสร้างวิธีคิดใหม่ (New Way of Thinking) ของตัวเองได้หรือไม่ ซึ่งนั่นถือเป็นประสบการณ์ของผู้สอนที่สั่งสมไว้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

4. งานวิจัย

ผู้วิจัยขอสรุปงานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนรายวิชาการแปล เฉพาะที่เห็นว่าเป็นประโยชน์โดยตรงในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนการแปลดังต่อไปนี้

ปริมา มัลลิกะมาส และวิโรจน์ อรุณมานะกุล เขียนบทความวิจัย เรื่อง “ผลของการใช้คลังข้อมูลภาษาอังกฤษเฉพาะด้านที่มีต่อการแปลระหว่างภาษาอังกฤษและภาษาไทย” (2549) ผลการวิจัยพบว่าคลังข้อมูลภาษาอังกฤษเฉพาะด้านที่มีต่อการแปลระหว่างคู่ภาษาอังกฤษกับ

ภาษาไทยเป็นทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อการแปล โดยในการแปลจากภาษาไทยเป็นอังกฤษ คลังข้อมูลภาษาช่วยลดข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการเลือกใช้คำและสำนวนภาษารวมทั้งศัพท์เฉพาะสาขา นอกจากนี้ผลการทดลองช่วยให้ผู้แปลตระหนักถึงปัจจัยและข้อจำกัดต่างๆ ที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์จากคลังข้อมูลภาษาในการแปล ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนวางแผนพัฒนาแนวทางและวิธีการในการนำคลังข้อมูลภาษามาใช้สอนวิชาแปล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของผู้เรียนในการใช้ทรัพยากรการแปลแบบใหม่นี้ให้ดียิ่งขึ้นได้ต่อไป

จุฑามาศ นามสูงเนิน เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การใช้สื่อมัลติมีเดียในการเรียนการสอนแบบร่วมมือกันในรายวิชาการแปลภาษาเยอรมัน II” (2550) โดยทำการทดลองใช้มัลติมีเดียโปรแกรมหรือซอฟต์แวร์เชิงพาณิชย์ 3 โปรแกรม ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมทั้งหมดเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนวิชาการแปลภาษาเยอรมันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยังพบว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน (Collaborative Learning) รับผิดชอบและสร้างความสำเร็จกันในกลุ่ม

ศณพร แก้วแกมจันทร์ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การใช้สื่อมัลติมีเดียในการเรียนการสอนแบบร่วมมือกันในวิชาการแปล ภาษาอังกฤษธุรกิจ 2” (2556) บทความฉบับนี้ทดลองประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดียที่กำหนด คือ โปรแกรม Acrobat Professional 8 และ Windows Movie Maker ในการเรียนการสอนแบบเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) และเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาการแปลภาษาอังกฤษธุรกิจ 2 ซึ่งพบว่าสื่อมัลติมีเดียดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการช่วยให้การเรียนการสอนแบบเรียนรู้ร่วมกันลุล่วงไปได้เป็นอย่างดีเยี่ยม

ศศิ อินทโกสุม เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การประเมินงานแปลในการเรียนการสอนแปล” (2557) โดยระบุว่าผู้สอนจะต้องแยกแยะประเภทการสอนแปลของหลักสูตรให้ชัดเจนเสียก่อน จากนั้นจึงกำหนดจุดประสงค์และหัวข้อที่จะประเมินเพื่อสร้างเกณฑ์และตัวชี้วัด รวมถึงคัดเลือกต้นฉบับให้สอดคล้องกับหัวข้อการประเมินและวัดผลได้อย่างเที่ยงตรง ผลการประเมินจะต้องแสดงทั้งคุณภาพของงานแปลและให้ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้เรียน เพื่อให้ผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนและกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

พงษ์ศักดิ์ อันประเสริฐและกนกพร นุ่มทอง (2559) ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักการแปลกับการแปลงานวิศวกรรมเรือจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย” ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาหลักการแปลที่เอื้อต่อการแปล การสร้างระบบให้ทำงานแปลนั้นๆ การรู้จักค้นคว้าศัพท์เทคนิคจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การมีคู่มือและเครื่องมือช่วยการแปล จะช่วยให้งานแปลเฉพาะด้านเป็นผลงานมีคุณภาพ

ชนัณกร เพ็ชรวัฒนา เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การแปลของไทยในศตวรรษที่ 21” (2559) โดยสรุปใจความสำคัญได้ว่า การแปลในปัจจุบันเป็นการให้บริการบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพยากรทางปัญญา ในขณะเดียวกัน การพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยต้องให้เข้มข้นขึ้น ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนวิชาภาษาต่างประเทศอื่นๆ รวมทั้งวิชาการแปลที่ถ่ายทอดภาษาเหล่านั้นเป็นภาษาไทย

สมเกียรติ เชวงกิจวินิช เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ปัญหาการแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย และสาเหตุของปัญหา” (2560) โดยสรุปใจความสำคัญได้ว่าเป็นบทความที่ศึกษาปัญหาการแปลจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยโดยวิเคราะห์ 1) คำศัพท์ 2) สำนวนทางไวยากรณ์ 3) โครงสร้างประโยค 4) สำนวนระดับข้อความ 5) อื่นๆ (รูปแบบการเขียนและเครื่องหมายวรรคตอน) โดยผลการวิจัยพบปัญหาหลายด้าน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุของแต่ละปัญหา ทำให้สามารถแบ่งสาเหตุหลักออกเป็น 5 ข้อคือ 1) ขาดความรอบคอบ 2) คาดเดาโดยไม่ตรวจสอบ 3) เข้าใจไม่ถูกต้อง 4) ละเลยสำนวนแปล และ 5) ไม่คำนึงถึงผู้อ่าน

จิราพร เนตรสมบัติผล และเดชา ชาติวรรณ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ข้อผิดพลาดการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยในระดับคำของนักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทย คณะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยต่าง” (2560) จากการศึกษาพบว่าข้อผิดพลาดที่พบมากที่สุดคือ การที่นักศึกษาเลือกใช้คำไม่ถูกต้อง รองลงมาคือ การแปลตรงตัวมากเกินไป และข้อผิดพลาดที่พบน้อยที่สุดคือ การสะกดคำไม่ถูกต้องตามอักขรวิธี ซึ่งข้อผิดพลาดเหล่านี้มีสาเหตุมาจากการที่นักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง ทำให้ใช้ภาษาไทยในการแปลผิดพลาด รวมถึงการได้รับอิทธิพลจากภาษาจีนซึ่งเป็นภาษาแม่ของตนเองมากเกินไป ทำให้บทแปลมีโครงสร้างและรูปแบบขัดกับลักษณะภาษาไทย

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเห็นได้ว่า มีการสะท้อนแนวทางที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนรายวิชาการแปลอยู่หลายประเด็นดังต่อไปนี้คือ

1. ควรพัฒนาภาษาไทยควบคู่ไปกับการเรียนภาษาต่างประเทศ เพื่อได้ผลงานแปลที่มีคุณภาพดี
2. ควรกำหนดวัตถุประสงค์และหัวข้อประเมิน เพื่อสร้างเกณฑ์และกำหนดตัวชี้วัดที่วัดผลได้ชัดเจน
3. ควรมีการเรียนการสอนแบบเรียนรู้ร่วมกันและในสื่อมัลติมีเดียต่างๆ เข้ามาประกอบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและส่งเสริมทัศนคติในการเรียน
4. ในการเรียนการสอนการแปลควรคำนึงถึงคลังข้อมูล คู่มือหรือเครื่องมือช่วยแปลที่จะช่วยให้งานแปลมีความถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น และนอกจากนี้ยังมีงานที่ชี้ให้เห็นข้อผิดพลาดต่างๆ ที่มักเกิดขึ้นจากการแปล

จากแนวคิด ทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าข้อมูลที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนการแปลนั้นมีมากมายและครอบคลุมหลายประเด็น ลำดับต่อไปคือนำสิ่งที่ได้จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างรูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนรายวิชาการแปลที่ตอบโจทย์การทำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้จริงในอนาคต

5. วัตถุประสงค์ขอบเขตการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและสภาพปัญหาเพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยและภาษาไทยเป็นภาษาจีน

6. วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยรวบรวมเอกสาร ตัวอย่างที่ใช้ในการเรียนการสอน ประสบการณ์ตรงในฐานะผู้แปล และบรรณาธิการฉบับแปลตลอดระยะเวลา 20 ปี ตลอดจนการตรวจประเมินหลักสูตรภาษาจีนของสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ แล้วนำมาทบทวน วิเคราะห์และจัดระบบ เพื่อให้เห็นแนวทางในการพัฒนาศาสตร์ด้านการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยและภาษาไทยเป็นภาษาจีนอย่างเป็นระบบ ทั้งยังศึกษาแนวคิดจากตำราการแปลภาษาต่างประเทศอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนการแปล

7. ผลการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องผนวกกับประสบการณ์ในการเป็นผู้สอน ผู้ประเมินคุณภาพหลักสูตร ผู้แปล และการเป็นบรรณาธิการสำนักพิมพ์มากกว่า 20 ปีของผู้วิจัย นำไปสู่การสร้างโมเดลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างวิชาการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยและภาษาไทยเป็นภาษาจีน โดยเนื้อหาในส่วนแรกผู้วิจัยขอเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งจะเน้นในการเรียนการสอนระดับสถาบันอุดมศึกษาเป็นสำคัญ เพราะเป็นระดับที่ถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้อำนาจเพื่อนำไปใช้ในการทำงานจริงซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการเรียนการสอนประกอบด้วย ผู้สอน กระบวนการ และการจัดระบบการเรียนการสอนวิชาการแปลรวมเป็น 3 ด้าน อันประกอบไปด้วย ผู้สอน กระบวนการเรียนการสอนและลักษณะการเรียนการสอน ก่อนที่จะนำเข้าสู่เนื้อหาในส่วนของการสร้างโมเดล 4PBL เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชานี้

7.1 ผู้สอน

สภาพปัญหาที่พบบ่อจากการเป็นผู้ตรวจประเมินคุณภาพภายในหลักสูตรภาษาจีน/ภาษาจีนธุรกิจ/ภาษาจีนเพื่อการสื่อสารของสถาบันต่าง ๆ ผู้วิจัยได้รับข้อมูลว่าประสบปัญหาขาดแคลนผู้สอนในวิชาการแปลเป็นอย่างมาก (นอกเหนือไปจากวิชาภาษาโบราณ ประวัติศาสตร์ และวรรณคดี ซึ่งไม่เป็นประเด็นที่จะนำเสนอในที่นี้) เมื่อลงรายละเอียด พบว่าอาจารย์ผู้สอนในปัจจุบันมีเพียงพอและส่วนใหญ่จบการศึกษาจากประเทศจีน แต่ไม่สมัครใจเป็นผู้รับผิดชอบสอนรายวิชาการแปล เหตุผลคืออาจารย์ไม่มั่นใจในระดับภาษาของตัวเองทั้งภาษาจีนและภาษาไทย หลายคนคิดว่าตนเองไม่มีประสบการณ์การแปลมากพอรวมถึงมีความกังวลและกดดันกับการตรวจแก้ไขการบ้านในวิชาการแปลซึ่งมีลักษณะการผิดเป็นรายบุคคล จากสภาพข้างต้นสามารถแยกปัญหาออกได้ 2 ประเด็น คือ ความมั่นใจและประสบการณ์

ในความเป็นจริงแล้วทั้งสองเรื่องเป็นผลสืบเนื่องกัน การที่ผู้สอนคิดว่ายังไม่มีความมั่นใจในการแปลส่งผลให้ขาดความมั่นใจ เรื่องนี้สามารถแก้ปัญหาได้โดยผู้รับผิดชอบหลักสูตรควรบริหารจัดการให้อาจารย์มีการหมุนเวียนกันสอนในรายวิชาต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายในการสอนวิชาภาษาจีนระดับพื้นฐานซึ่งผู้เรียนยังไม่มีพื้นฐานและระดับสูงที่มีเนื้อหาค่อนข้างยาก ผู้สอนจำเป็นต้องแปลให้ผู้เรียนฟัง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนอย่างสมบูรณ์ หรือผู้สอนให้ผู้เรียนแปลให้ฟัง เป็นการตรวจเช็คความเข้าใจว่าถูกต้องจริงแล้วหรือไม่ นั่นถือเป็นการฝึกประสบการณ์ของผู้สอนไปในตัว การที่หลักสูตรสลับและหมุนเวียนผู้สอนบ้างในแต่ละรายวิชาถือเป็นเรื่องดี เพราะจะทำให้ผู้สอนมีประสบการณ์ที่หลากหลาย มีวงคำศัพท์กว้าง สามารถเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ เข้าหากันได้ เป็นการพัฒนาผู้สอนในองค์กรรวม เพียงแต่เรื่องที่ควรระวังคือความถี่ในการเปลี่ยนรายวิชา ไม่ควรเปลี่ยนบ่อยเกินไป เพราะผู้สอนจะขาดความชำนาญในเนื้อหา นั้น ๆ และเสียเวลากับการต้องเตรียมเนื้อหาวิชาใหม่อยู่ตลอด ขาดการพัฒนาเนื้อหาวิชาเดิม

เมื่อผู้สอนจัดการกับปัญหาความมั่นใจของตนเองได้แล้ว สิ่งที่คุณสอนต้องพิจารณาเป็นลำดับถัดมาคือ ลักษณะของผู้เรียนในหลักสูตรของตน ผู้วิจัยเชื่อว่าผู้สอนทุกคนคงทราบอยู่แล้วว่า ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปไม่เหมือนในยุคของตนเอง เช่น ไม่ชอบนั่งฟังบรรยาย สมาธิสั้น ชอบเล่นเครื่องมือสื่อสารในเวลาเรียน ฯลฯ ในเมื่อผู้สอนไม่อาจเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของผู้เรียนได้ ผู้สอนจึงควรปรับรูปแบบและวิธีการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติแทน รวมถึงเพิ่มเวลาในการแก้ไขความผิดพลาดและให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียน ทุกรายวิชาในหลักสูตรหากทำได้ตามวิธีการข้างต้น ถือเป็นการพัฒนาทักษะการแปลของผู้สอนไปพร้อมกับผู้เรียน เมื่อต้องมารับผิดชอบในการสอนในรายวิชาการแปลก็จะทำให้มีความมั่นใจมากขึ้น

เพราะตนเองได้ใช้ทักษะนี้อยู่เป็นประจำอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่พัฒนาได้ยากยิ่งกว่าทักษะคือความรู้สึกทางภาษาหรือเซนส์ทางภาษา (语感)

เมื่อจัดการกับตัวเองและผู้เรียนได้แล้ว ประเด็นถัดไปคือการจัดการข้อมูล ผู้สอนจะมีความมั่นใจมากขึ้น ถ้ามีคลังข้อมูล คู่มือหรือเครื่องมือช่วยแปลที่น่าเชื่อถือ ในเมื่อผู้สอนทราบอยู่แล้วว่าทุกคนควรจะต้องผลัดเปลี่ยนกันมาสอนรายวิชาการแปล ดังนั้นในการสอนทุกรายวิชา ผู้สอนควรมีการทำคลังข้อมูลของรายวิชาที่ตนเองสอน รวมไปถึงการหมั่นเรียนรู้คำศัพท์สมัยใหม่หรือเฉพาะสาขาไว้ให้มาก รวมไปถึงการบันทึกข้อผิดพลาดที่ผู้เรียนมักจะทำผิดเสมอๆ ไว้อย่างเป็นระบบ เมื่อถึงเวลาสอนจริง ข้อมูลเหล่านี้จะมีส่วนช่วยในการกำหนดทิศทางหรือแนวการสอนการแปลที่ตนเองรับผิดชอบได้ง่ายและมีระบบมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันก็จะทำให้ผู้สอนมีความมั่นใจในการสอน เพราะตนเองมีข้อมูลมากเพียงพอในการนำมาปรับใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ได้อย่างเต็มที่

ในฐานะชาวต่างชาติ ประเด็นความรู้สึกทางภาษาถือเป็นข้อจำกัดที่ ผู้สอนชาวไทยไม่สามารถเทียบกับเจ้าของภาษาได้ ในกรณีของการแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีนนั้น จำเป็นต้องมีเจ้าของภาษาเป็นคนตรวจทานรอบสุดท้าย ทั้งนี้เจ้าของภาษาที่เป็นผู้ตรวจสอบในขั้นตอนนี้ควรมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ตรวจสอบด้วย มิฉะนั้นอาจจะทำให้เข้าใจความหมายของเนื้อหาคลาดเคลื่อน ทำให้ประสิทธิภาพของงานแปลลดลง ส่วนหน้าที่ของผู้สอนชาวไทย คือชี้แนะผู้เรียนเพิ่มเติมในประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลงานดังกล่าวจึงจะกลายเป็นผลงานที่สมบูรณ์

ดังนั้นสำหรับการสร้างความมั่นใจและส่งเสริมประสบการณ์สามารถทำได้ด้วยตัวเอง อย่างไรก็ตามผู้สอนทุกคนต้องยอมรับในข้อจำกัดต่าง ๆ และปรับหน้าที่ไปทำในสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในบริบทของสังคมไทย นั่นคือประเด็นการเปลี่ยนองค์ความรู้ให้เป็นรูปธรรมตามความถนัดหรือปัจจัยที่เอื้อต่อการนำไปใช้งาน เช่น การสร้างชิ้นงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดหรือท้องถิ่น

7.2 กระบวนการเรียนการสอน

การสอนในรายวิชานี้ มักทำให้ผู้สอนเกิดความเครียดและเหนื่อยล้ากับการตรวจแก้งาน เพราะลักษณะความผิดเป็นปัจเจกสูงและรู้สึกท้อแท้เพราะเห็นการผิดซ้ำซาก ทำให้มองไม่เห็นพัฒนาการของผู้เรียน สำหรับปัญหาในด้านนี้ ผู้สอนควรปรับตัวเองจากเป็นผู้บรรยายมาเป็นการเรียนการสอนในระบบประสานระหว่าง การสอนระบบบรรยาย (Lecture Method) และการสอนระบบชี้แนะ (Coaching Method) โดยใช้การสอนระบบบรรยายในส่วนขอแนวคิด ทฤษฎี และแบบฝึกหัด สำหรับแนวคิดและทฤษฎี ถือเป็นส่วนสำคัญที่เป็นช่วยลดเวลาการเรียนและทำกิจกรรมอย่างมีระบบ เพราะทั้งสองสิ่งคือการตกผลึกของนักวิชาการที่ชำนาญในศาสตร์นั้นๆ ส่วนของแบบฝึกหัด หากผู้สอนการสร้างคลังข้อมูลที่ดี มีการทำประเด็นข้อผิดพลาด

ของผู้เรียนไว้อย่างเป็นระบบแล้ว ผู้สอนจะพบว่าผู้เรียนชาวไทยมีการผิดในลักษณะซ้ำ ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นนี้ในส่วนของการสร้างโมเดลการสอนในลำดับต่อไป เมื่อมีประเด็นสำคัญเหล่านี้อยู่เรียบร้อยแล้ว จะทำให้ผู้สอนทราบว่าการออกแบบการเรียนการสอนอย่างไรที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด ในขณะที่เดียวกันผู้สอนก็สามารถตรวจสอบความผิดพลาดของผู้เรียนได้ง่ายขึ้น ทำให้ประหยัดเวลาในการตรวจงานของผู้เรียน

นอกจากนี้ ผู้สอนต้องใช้การสอนระบบชี้แนะในการให้โอกาสผู้เรียนคิดและร่วมกันสร้างงานที่พวกเขาสนใจหรือตอบสนองต่อความต้องการของตลาดตามความคิดของผู้เรียน เรื่องนี้ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การเรียนการสอนระบบชี้แนะถือว่าเป็นหน้าที่หลักของผู้สอน การให้แบบฝึกหัดในระดับงานกลุ่มหรือการสร้างโครงงานต่าง ๆ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนแสดงศักยภาพในการปฏิบัติจริง เห็นปัญหาจริง ในขั้นนี้ผู้สอนจึงมีหน้าที่ในการชี้แนะว่าควรทำอะไรหรือใช้เครื่องมือใดมาช่วยเพื่อแก้ปัญหาที่พบในด้านการแปล แล้วให้ผู้เรียนดำเนินการเอง หลังจากนั้นผู้สอน จะทำหน้าที่ประเมินกระบวนการทำงาน และสะท้อนให้ผู้เรียนเห็นจุดแข็ง จุดอ่อน จุดที่สามารถพัฒนาได้เป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจข้อผิดพลาดของตนเองเป็นอย่างดี เพราะทุกสิ่งที่เกิดขึ้นได้รับคำอธิบายและคำชี้แนะจากผู้สอนอย่างชัดเจนแล้ว อนึ่ง สิ่งที่ผู้สอนไม่ควรละเลยหรือมองข้ามคือ การบันทึกทุกอย่างให้เป็นระบบ เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอนของตนเองในคราวต่อไป

7.3 ลักษณะของการจัดการเรียนการสอนวิชาการแปล

จากประสบการณ์การตรวจประเมินคุณภาพหลักสูตร และการศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตร เพื่อการพัฒนาทั้งของผู้วิจัยและของหลักสูตรที่ติดต่อเข้ามาปรึกษา พบว่าระบบการเรียนการสอนวิชาการแปลภาษาจีนในประเทศไทยแบ่งลักษณะดังต่อไปนี้

7.3.1 แบ่งตามประเภทของภาษา คือการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย และการแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีน ทั้งนี้ นิยมให้อาจารย์ชาวไทยสอนการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย ส่วนอาจารย์ชาวจีนสอนการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย

7.3.2 แบ่งตามระดับภาษา คือ การแปลภาษาจีน 1 และการแปลภาษาจีน 2 ซึ่งแต่ละสถาบันอาจกำหนดชื่อรายวิชาต่างกัน อาทิ ระบุระดับเป็นรายวิชาการแปลขั้นต้น การแปลขั้นกลาง และการแปลขั้นสูง

7.3.3 แบ่งตามประเภทเนื้อหา การแปลภาษาจีนเบื้องต้น (สอนเน้นไวยากรณ์ขั้นพื้นฐานก่อนจะไปเรียนตามวัตถุประสงค์เฉพาะของการใช้งาน) การแปลภาษาจีนเชิงธุรกิจ การแปลภาษาจีนจากสื่อบันเทิง การแปลวรรณกรรมภาษาจีนเป็นภาษาไทย ฯลฯ

7.3.4 แบ่งตามวิธีการแปล คือการแปลภาษาจีนและการล่ามภาษาจีน

สำหรับการจัดแผนการเรียนรู้ นั้น พบว่า หลายสถาบันนิยมจัดวิชาการแปลในปีการศึกษาที่ 4 ภาคการศึกษาต้นและปลาย รองลงมาคือปีการศึกษาที่ 3 ภาคการศึกษาต้นและปลาย หรือปีการศึกษาที่ 3 ภาคการศึกษาปลาย และปีการศึกษาที่ 4 ภาคการศึกษาต้น การจัดไว้ในปีการศึกษาที่ 2 นั้น พบในหลักสูตรของสถาบันที่มีความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีน กล่าวคือ เป็นหลักสูตรที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องไปศึกษา ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งกรณีนี้พบไม่มากนัก และจะมีปัญหามากกว่าการจัดไว้ในชั้นปีสูง เพราะผู้เรียนมีวุฒิภาวะและทักษะอื่นไม่มาก ทำให้การเรียนการสอนการแปลทำได้เฉพาะในระดับพื้นฐาน ไม่เอื้อต่อการนำไปใช้ประกอบอาชีพ

อย่างไรก็ดี การแบ่งในรูปแบบใดข้างต้นมีข้อดีข้อด้อยแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นกับพื้นฐานของผู้เรียน จำนวนหน่วยกิต และหลักคิดในการออกแบบของแต่ละหลักสูตร ซึ่งผู้จัดทำหลักสูตรต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนทั้งหมดตอบสนองวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในภาพรวมของหลักสูตรได้มากที่สุด

โมเดล 4PBL เพื่อการเรียนการสอน

ปัญหาที่ว่า จะออกแบบการเรียนวิชาการแปลภาษาจีนในระดับอุดมศึกษาอย่างไรจึงจะเหมาะสม เป็นปัญหาที่ผู้วิจัยได้ขบคิดและทดลองมานับทศวรรษ จึงขอนำเสนอ “โมเดล 4PBL” เป็นหัวใจหลักของบทความนี้ “โมเดล 4 PBL” คือการใช้ 4P ซึ่งประกอบด้วย **Problem-Pattern-Practice-Project** เป็นฐานในการเรียนรู้ เป็นรูปแบบการสอนวิชาการแปลที่เป็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพ สามารถประยุกต์ใช้หรือปรับเปลี่ยนได้ตามลักษณะผู้เรียน โมเดลนี้ไม่กล่าวถึงในส่วนของการเรียนเป็นหลัก เพราะแบบเรียนที่เหมาะสมแตกต่างกับตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและลักษณะของผู้เรียน แต่มุ่งเน้นที่กระบวนการ 4P ส่วนแบบเรียนเป็นเพียงคู่มือเพื่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนเท่านั้น

Problem Based Learning คือ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) โดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่จากฐานปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในเนื้อหาความรู้ที่เรียน ซึ่งผู้สอนจะมีการแยกประเภทจัดกลุ่มของปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับและเป็นระบบ รวมทั้งได้ความรู้ตามศาสตร์ในสาขาวิชาที่ตนศึกษาไปพร้อมกันด้วย

สำหรับเนื้อหาที่เป็นปัญหาในการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยและภาษาไทยเป็นภาษาจีนนั้น สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากบทความเรื่อง “หลักและข้อควรระวังในการแปลจีน-ไทย ไทย-จีน” ซึ่งสรุปหลักการจากปัญหาในการแปลไว้ 10 ด้าน (กนกพร นุ่มทอง และศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม, 2562, น. 105-151) ดังนี้

1. คำมีหลายความหมายและหลายหน้าที่ จำเป็นต้องรู้ชัดว่าประโยคนั้นใช้คำในความหมายใดและหน้าที่ใด แล้วจึงคิดคำแทนให้เหมาะสมทั้งความหมายและระดับภาษา เช่น คำว่า “เด็ก” กับคำว่า 孩子 (เด็ก)、胎儿 (ทารกในครรภ์)、学生 (นักเรียน)、员工 (พนักงาน)、儿童 (เด็กเล็ก)、年轻 (วัยรุ่น) เป็นต้น

2. คำในภาษาไทยและภาษาจีนมีความหมายทับซ้อนกันแต่กว้างแคบไม่เท่ากัน ต้องระมัดระวังในการเลือกใช้คำแปล เช่น คำว่า “กระจก” กับคำว่า 镜子、玻璃 หรือคำว่า “ทิชชู” กับคำว่า 面纸 (纸手帕)、卫生纸、餐厅纸、纸毛巾 (生活用纸)

3. คำที่เป็นชื่อเฉพาะต้องแปลให้ตรงกับธรรมเนียมปฏิบัติที่มีมา หากจำเป็นต้องคิดคำแปลขึ้นใหม่ ในกรณีที่แปลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย ต้องเลือกใช้อักษรให้เหมาะสม ส่วนการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนต้องเลือกใช้คำหรือระมัดระวังเรื่องการถอดเสียง โดยมีแยกตามรูปแบบได้ดังนี้ คือ การทับศัพท์ เช่น คำว่า “โคคา โคล่า” กับคำว่า 可口可乐 การแปลความหมาย เช่น คำว่า “อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ” กับคำว่า 胜利纪念碑 การแปลผลสมระหว่างการแปลความหมายและการทับศัพท์ เช่น คำว่า “Yugoslavia” กับคำว่า 南斯拉夫 (Yugo = 南、slavia = 斯拉夫)

4. คำที่เป็นชื่อสัตว์และชื่อพืชต้องค้นชื่อทางวิทยาศาสตร์เสมอ เช่น ต้นเล็บมือนาง มีชื่อภาษาอังกฤษว่า Rangoon creeper มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Quisqualis indica Linn. จัดอยู่ในสปีชีส์ indica สกุล Quisqualis วงศ์ Combretaceae เล็บมือนางนี้มีผู้แปลผิดเป็น 指甲花 เพราะนึกถึงความหมายในภาษาไทยว่า “เล็บ” อันที่จริงแล้ว เล็บมือนางคือ 使君子 ส่วน 指甲花 นั้นมีชื่อภาษาอังกฤษว่า Garden Balsam ชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Impatiens balsamina อยู่ในวงศ์ Balsaminaceae คือ พืชที่ชื่อว่าเทียนบ้านหรือเทียนไทย

5. วันเดือนปี ที่อยู่ ต้องปรับลำดับและความเคยชินให้ตรงกับลักษณะของภาษาปลายทาง

ภาษาไทย	ภาษาจีน
สุนทรภู่ มีชื่อเดิมว่า ภู่ เกิดในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อวันจันทร์ เดือน 8 ขึ้น 1 ค่ำ ปีมะเมีย จุลศักราช 1148 เวลา 2 โมงเช้า	顺吞浦，原名“浦”，出生于曼谷王朝一世王时期 1786 年（马年）6 月 26 日星期一早晨 8 点。

6. ตัวเลขและลักษณนามต้องปรับให้ตรงกับความเคยชินในภาษาปลายทาง กล่าวคือ การแปลตัวเลข ผู้สนใจการแปลปากเปล่าต้องฝึกคำนวณให้รวดเร็วและแม่นยำ ตัวเลขหลักที่ไม่เป็นปัญหาได้แก่ หน่วย สิบล ร้อย พัน หมื่น ซึ่งมีใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาจีน หลักที่มีปัญหาได้แก่หลักแสน ล้าน ซึ่งภาษาจีนใช้หลักหมื่นมาเป็นฐานนับเป็น 十万 และ 百万 ตามลำดับ พอถึงหลักสิบล้าน (แม้ภาษาไทยจะมีคำว่า โกฏิ แต่ปัจจุบันไม่ค่อยนิยมใช้) ภาษาไทยใช้หลักล้านมา

เป็นฐานนับ แต่ภาษาจีนใช้หลักหมื่นมาเป็นฐานในการนับหลักสิบล้านว่า 千万 ครั้นพอถึงหลักร้อยล้านขึ้นไป ภาษาไทยยังใช้หลักล้านมาเป็นฐานไปเรื่อย ๆ ว่า ร้อยล้าน พันล้าน หมื่นล้าน แสนล้าน ล้านล้าน ในขณะที่ภาษาจีนมีคำเฉพาะสำหรับหลักร้อยล้านว่า 亿 ใช้เป็น 十亿、百亿、千亿 ส่วนคำว่า ล้านล้าน ภาษาจีนใช้คำว่า 兆 ตามลำดับ

ส่วนลักษณะนามนั้นภาษาไทยและภาษาจีนเป็นภาษาที่มีลักษณะนามเช่นเดียวกัน แต่มีได้แปลว่าคำลักษณะนามที่มักใช้กับของประเภทนั้นๆ ในภาษาหนึ่งจะใช้กับของประเภทนั้นๆ ในอีกภาษาหนึ่งได้ทุกคำ การใช้ผิดมักเกิดกับคำลักษณะนามทั่วๆ ไปที่พบเห็นได้บ่อย เช่น ตัวอัน ฯลฯ ซึ่งแม้ในภาษาจีนจะมีลักษณะนามอเนกประสงค์อย่าง 个 อยู่ ก็มีได้หมายความว่า จะใช้ได้ทุกกรณี เช่น วัวตัวหนึ่ง 一头 (黄) 牛 ม้าตัวหนึ่ง 一匹马 ไก่ตัวหนึ่ง 一只鸡 ปลาตัวหนึ่ง 一条鱼 โต๊ะตัวหนึ่ง 一张桌子 เก้าอี้ตัวหนึ่ง 一把椅子

7. การแปลสำนวน สุภาษิต คำพังเพยเป็นภาษาธรรมดา หรือใช้สำนวนโวหารที่มีอยู่ในภาษาปลายทาง โดยต้องระวังเรื่องความแตกต่างของความหมายและน้ำเสียง โดยมีหลักคิดอยู่ว่า เป็นการดีที่สุดหากสามารถแปลโดยรักษาสำนวนหรือภาพพจน์โวหารไว้ได้ แต่หากทำไม่ได้ในลำดับต่อมา ก็ควรรักษาความหมายโดยการปรับเป็นสำนวนที่ผู้อ่านในภาษาปลายทางเข้าใจได้ แต่หากทำสองประการแรกไม่ได้ ก็ให้แปลเป็นภาษาธรรมดา โดยพยายามรักษาจุดมุ่งหมายของสำนวนนั้นๆ เป็นสำคัญ เช่น สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็นภาษาจีนพูดใกล้เคียงกันว่า 百闻不如一见 (ได้ยินร้อยครั้งไม่สู้ได้เห็นครั้งเดียว) ถือว่ารักษาไว้ได้ทั้งความหมายและภาพความคิด

8. รู้จัก ตัด เติม และปรับข้อความให้เหมาะสมกับวิธีการแสดงออกในภาษาปลายทาง

ภาษาไทย	ภาษาจีน
เธออดหัวเราะเสียงดังไม่ได้ “ฉันพูดเล่นหรือคะ”	她忍不住哈哈大笑: “我只是开个玩笑。”

ประโยคนี้จะใช้ว่า 我开玩笑啊 ก็ได้ แต่จะไม่ได้ธรรมชาติของภาษาเดิมที่ เมื่อเติมคำว่า 只是 และ 个 ก็ทำให้น้ำเสียงเบาลงทันทีและมีลีลาของการหยอกล้ออยู่ในที่

9. เรียงประโยคตามโครงสร้างภาษาปลายทางหรือตามความนิยมในภาษาปลายทาง การแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีน หรือภาษาจีนเป็นภาษาไทย ต้องเรียงประโยคเสียใหม่ตามรูปแบบไวยากรณ์ของภาษาปลายทาง ซึ่งตัวอย่างประโยคพื้นฐานที่ผู้เรียนมักพบเห็นถึงความแตกต่างด้านโครงสร้างภาษาของไทยและจีน ได้แก่

ภาษาจีน	ภาษาไทย
中午他在食堂吃饭。	ตอนเที่ยงเขากินข้าวที่โรงอาหาร
他中午在食堂吃饭。	เขากินข้าวที่โรงอาหารตอนเที่ยง
明天下午我去图书馆借书。	บ่ายวันพรุ่งนี้ฉันจะไปยืมหนังสือที่ห้องสมุด
我明天下午去图书馆借书。	ฉันจะไปยืมหนังสือที่ห้องสมุดบ่ายวันพรุ่งนี้
我给你书。	ฉันให้หนังสือเธอ

จากตัวอย่างในประโยคข้างต้น เห็นได้ว่าคำบอกเวลาในภาษาจีนวางไว้หน้าหรือหลังประธาน (ประโยคที่ 1 และประโยคที่ 2) บทขยายบอกสถานที่วางไว้หน้ากริยา (ประโยคที่ 1) บอกว่าไปสถานที่ใดก่อนการกระทำ (ประโยคที่ 2) และกรรมรองวางก่อนกรรมตรงในประโยคที่มีกริยา 2 กรรม (ประโยคที่ 3)

10. ในกรณีที่มีการลำดับความในต้นฉบับอ่านเข้าใจยาก สามารถเรียบเรียงลำดับความได้ตามความเหมาะสม บ่อยครั้งที่พบว่าต้นฉบับเป็นภาษาที่อ่านเข้าใจยาก ซึ่งเกิดจากปัญหาการใช้คำไม่ถูกต้อง ใช้คำฟุ่มเฟือย ใช้คำศัพท์เฉพาะทาง ใช้ภาษาเฉพาะกลุ่ม ใช้สำนวนต่างประเทศ ฯลฯ ยังมีปัญหาใหญ่อีกประการหนึ่งก็คือ การลำดับความไม่ชัดเจน บางครั้งข้อความขนาดยาวเต็มไปด้วยศัพท์เข้าใจยาก ความหมายมีน้อยแต่ใช้ภาษาวกวนไปมา ปรากฏจากประธานหรือกริยา อาจพบการใช้คำเชื่อมผิด หรือมีคำฟุ่มเฟือยที่หากตัดไปแล้วก็มีความหมายเท่าเดิม เมื่อพบต้นฉบับที่ลำดับความไม่ชัดเจน ผู้แปลต้องอ่านให้เข้าใจและลำดับความใหม่ อาจใช้วิธีแยกประโยคและรวมประโยคเข้ามาช่วยได้ แม้จะไม่ตรงตามโครงสร้างของภาษาในต้นฉบับ แต่ตรงตามจุดมุ่งหมายในการสื่อสาร

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น จะเห็นได้ว่าเราไม่สามารถแปลโดยอิงจากความหมายของคำศัพท์เท่านั้น หากแต่ต้องพิจารณาและปรับภาษาตามบริบทและสภาพเหตุการณ์ เพราะเป้าหมายสูงสุดของการแปลคือ การสื่อความหมายที่อยู่เหนือรูปภาษาได้อย่างสมบูรณ์ ส่วนการรักษาความงามของภาษาถือเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่สั่งสมของผู้แปลแต่ละคน

นอกเหนือจากหลักการ 10 ข้อข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับการมองภาพรวมของบทความ การเชื่อมความแต่ละประโยค การปรับภาษาให้เหมาะสมกับภาษาปลายทาง รวมถึงการเพิ่มคำอธิบาย ทั้งนี้เพื่อความถูกต้อง ชัดเจนและเพิ่มความเข้าใจให้กับผู้อ่าน โดยแยกเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

1. การมีมาตรฐานและเอกภาพในชิ้นงาน ผลงานฉบับเดียวกันควรกำหนดการใช้คำให้เป็นเอกภาพ เช่น การถอดเสียงสัน - ยาวและเสียงวรรณยุกต์ที่ถูกต้อง ควรมีคู่มือหรือหลักเกณฑ์ในการถอดเสียงที่ประกาศโดยหน่วยงานที่เชื่อถือได้ เช่น เกณฑ์การถอดเสียงภาษาจีน

แมนดารินด้วยอักขรวิธีไทยของสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2540 หรือหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนและภาษาฮั่นของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2549 ทั้งนี้หากเลือกเกณฑ์ใดหรือใช้เกณฑ์ใดเป็นฐานแล้วปรับให้เข้ากับชิ้นงาน ต้องมีเอกภาพในชิ้นงานนั้น จะลঙ্กล้นไม่ได้

นอกจากนี้ รูปแบบการเขียนชื่อเฉพาะ เช่น ชื่อคน ผู้แปลควรมีมาตรฐานเดียวกันทั้งชิ้นงานจะลঙ্กล้นไม่ได้ เช่น 邓小平 จะเลือกแปลว่า เต็งเสี่ยวผิง หรือ เต็ง เสี่ยวผิง หรือ เต็ง เสี่ยว ผิง หรือ เสี่ยวผิง เต็ง ก็ต้องแปลเหมือนกันทั้งชิ้นงาน

2. การเชื่อมโยงหรือปรับเพิ่มคำเชื่อมให้เหมาะสมในบทแปล เช่น “袁尚逃回大营，紧紧关闭城门，派了使者来见曹操，央求投降。” (雾满拦江, 2014, 页 225) ส่วนแปลเดิม “อ้วนซงรีบหนีเข้าค่าย แล้วรีบปิดประตูเมือง ส่งทูตออกมาพบโจโฉ เพื่อขอยอมแพ้” จะเห็นได้ว่าบทแปลเดิมมาเป็นท่อนๆ อ่านแล้วไม่ต่อเนื่อง ขาดช่วงและไม่สละสลวย ควรปรับบทแปลด้วยการเชื่อมแต่ละช่วงเข้าหากัน เช่น “อ้วนซงรีบหนีเข้าค่ายแล้วรีบปิดประตูเมือง ส่งทูตออกมาพบโจโฉเพื่อขอยอมแพ้” หรือ “得庞德之助，击杀郭援，打败袁军，钟繇个人的声望也达到了历史最高点。” (雾满拦江, 2014, 页 218) ส่วนแปลเดิม “ได้รับความช่วยเหลือจากบังเต็ก เข้าตีและฆ่ากัวหยวน เอาชนะทัพสกุลอ้วน ชื่อเสียงของจงอิวก็ขึ้นถึงจุดสูงสุดในประวัติศาสตร์” วิธีการแสดงออกของภาษาจีนกับภาษาไทยต่างกัน ควรปรับบทแปลด้วยการใช้คำเชื่อมต่างๆ มาช่วย เช่น “เมื่อได้รับความช่วยเหลือจากบังเต็ก เข้าตีและฆ่ากัวหยวน จนในที่สุดเอาชนะทัพสกุลอ้วนได้ ชื่อเสียงของจงอิวก็ขึ้นถึงจุดสูงสุดในประวัติศาสตร์”

3. การใช้คำไม่รัดกุมในภาษาปลายทาง ทำให้ผู้แปลตีความต่างจากต้นฉบับได้โดยไม่ตั้งใจ เช่น “怜这妇人忍气不过，寻了两条脚带，拴在门槛上，自缢身死，亡年 25 岁。” (兰陵笑笑生, 1998, 页 271) ส่วนแปลเดิม “นางสาวหาญสาวที่ไม่อาจทนทนต่อความทุกข์ได้อีกต่อไป ใช้เชือกพันเท้าสองเส้นผูกกับเสาห้องแขวนคอตายด้วยวัยเพียง 25 ปี” (ส่วนแปลผู้เรียน แปลเรื่องจินผิงเหมย) จากส่วนแปลนี้ ผู้อ่านอ่านครั้งแรกรู้สึกสับสน ภาพความคิดแรกที่เกิดขึ้นคือใช้เชือกพันเท้า คือเอาเชือกมาพันที่เท้า พออ่านถึงประโยคหลังว่าแขวนคอตาย ทำให้ต้องกลับมาคิดใหม่ว่าพันอย่างไรจึงไปที่คอได้ ในกรณีการใช้คำไม่รัดกุมเกิดขึ้นที่ผู้แปล ควรปรับใหม่ให้ชัดเจนว่า “เอาผ้ารัดเท้ามาใช้เป็นเชือกมัดกับเสาประตูแขวนคอตาย”

4. แปลโดยไม่ได้พิจารณาความสมเหตุสมผลของเนื้อเรื่อง ใช้ภาษาตามความเคยชินของผู้แปล เช่น 新娘子孙尚香千娇百媚，央求老公刘备跟她回娘家。(雾满拦江, 2014, 页 276) ส่วนแปลเดิม “เจ้าสาวคนใหม่ซุนซ่งเซียงเป็นสาวงามคนหนึ่ง นางขอร้องให้เล่าปี่พานางกลับไปเยี่ยมพ่อแม่” ที่ผู้แปลแปลเช่นนี้เพราะเข้าใจว่าการกลับ “เหนียงเจีย” หรือบ้านแม่ ในที่นี้คือไปเยี่ยมพ่อแม่ เพราะผู้แปลนึกถึงการกลับบ้านก็คือไปหาพ่อแม่ แต่ในที่นี้ คำนี้ใช้ไม่ได้

เพราะตามเนื้อเรื่อง พ่อของซุนซ่งเซียงเสียชีวิตไปนานแล้ว ดังนั้นจึงไม่สามารถกลับไปเยี่ยมพ่อได้อีกแล้ว ในที่นี้จึงควรแปลเป็น “บ้านเกิด” หรือจะเหลือแค่ “บ้านมารดา” ก็ได้

5. เนื้อหาบางอย่างไม่ต้องการคำอธิบายในการถ่ายทอดให้กับผู้รับสารในภาษาต้นทาง เพราะผู้ส่งสารกับผู้รับสารมีวัฒนธรรมร่วมกัน แต่ในการแปล ผู้รับสารในปลายทางอาจไม่เข้าใจ เพราะมีภูมิหลังทางวัฒนธรรมต่างกับผู้ส่งสาร ผู้แปลจึงจำเป็นต้องทำเชิงอรรถอธิบาย เช่น “嘿嘿，就算汉帝有汉武帝之才，恐怕也只不过落得个子婴的下场。” (何慕, 2016, 页 222) ส่วนแปล- “เฮอะเฮอะ ต่อให้เหียนตี้มีความสามารถดุดีเท่ากับอู่ตี้ เกรงว่าสุดท้ายก็คงไม่แคล้วชะตากรรมเดียวกับจื่ออิงนั่นแหละ” ควรมีการเพิ่มเชิงอรรถอธิบาย ไม่เช่นนั้นผู้อ่านจะไม่สามารถเข้าใจได้ว่าชะตากรรมแบบจื่ออิงนั้นเป็นอย่างไร ตัวอย่างนี้ อาจทำเชิงอรรถอธิบายว่า “หลังจากจิ้นซีฮ่องเต้สวรรคต มหาชนที่จ้าวเกาได้ร่วมมือกับอัครมหาเสนาบดีสี่ชื่อปลอมราชโองการให้ผู้ชูอติตรชายาทาทำอัฐวินาตกรรมและยกหูไ้พระโอรสองค์เล็กครองราชย์เป็นพระเจ้าฉินเอ๋อร์ชื่อหูไ้โฮไตรัยทารุณเกณฑ์แรงงานราษฎรหนักกว่าจิ้นซี เกิดกบฏชาวนาทั่วแผ่นดิน ต่อมาจ้าวเกาปลงพระชนม์หูไ้ ยกเชื้อพระวงศ์นามจื่ออิงเป็นฉินอ๋อง โดยไม่เฉลิมพระยศเป็นฮ่องเต้ จื่ออิงมาจ้าวเกา แต่หลังจากเซียงอู๊ยกทัพเข้าเมืองหลวงได้ก็ประหารจื่ออิงผู้ไร้ซึ่งความผิด” เมื่อผู้อ่านได้อ่านเชิงอรรถ ก็จะเข้าใจว่าชะตากรรมแบบจื่ออิงคือต้องตายโดยไร้ความผิด

เมื่อได้ประเด็นปัญหาที่ต้องการสอนเรียบร้อยแล้ว ผู้สอนสามารถทราบข้อผิดพลาดของผู้เรียนจากการทำแบบฝึกหัด ซึ่งนั่นจะเป็นการง่ายที่จะนำไปการเรียนรู้ในรูปแบบเป็นฐาน (Pattern Based Learning) ถือเป็นการเน้นการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน โดยใช้การสะท้อนการทบทวน การแลกเปลี่ยน ระดมสมอง โดยใช้สื่อและแบบฟอร์มต่างๆ เป็นเครื่องมือช่วยในการ ถอดบทเรียน โดยแต่ละส่วนจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรม ซึ่งง่ายต่อการจัดการ การตรวจ และการประเมินผล ทั้งยังเป็นการจัดระบบความคิดของผู้เรียนได้อีกด้วย

Pattern Based Learning คือ การเรียนรู้โดยใช้รูปแบบเป็นฐาน คำว่า “รูปแบบ” ในที่นี้คือรูปแบบของประโยค รูปแบบของการสื่อสาร รูปแบบของการวางลำดับความคิด เพราะหากมองเฉพาะศาสตร์การแปล ประเด็นปัญหาหลักมาจากรูปแบบของเนื้อหาและความคิดของสองภาษามีความแตกต่างกัน เมื่อผู้สอนรวบรวมลักษณะความผิดพลาดในการแปลของผู้เรียนชาวไทยที่ต้นสอนประจำ ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับพื้นฐานของผู้เรียน ชั้นปี การศึกษาและปัจจัยอื่นๆ โดยอาจเป็นความผิดพลาดที่กล่าวในหลักการ 10 ข้อและข้อควรระวังอื่นข้างต้น จากนั้นเลือกรูปแบบประโยคที่จำเป็นต้องให้ผู้เรียนในหลักสูตรนั้นๆ ฝึกฝน โดยพิจารณาจากรูปแบบประโยคที่พบบ่อยหรือเป็นประโยคที่ผู้เรียนชาวไทยมักแปลผิด อีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญคือปริมาณ ในแต่ละรูปแบบประโยค รูปแบบการสื่อสาร และรูปแบบของ

การวางลำดับความคิดควรมีปริมาณแบบฝึกหัดมากเพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นชินจนกลายเป็นการแปลและเขียนที่ถูกต้องอย่างเป็นธรรมชาติเหมือนภาษาแม่ของตนเอง

Practice Based Learning คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้การฝึกปฏิบัติเป็นฐาน ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนแปลข้อความจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยและจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนในจำนวนมากพอที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการจดจำได้และคุ้นชินว่า หากต้องการถ่ายทอดรูปแบบหรือโครงสร้างประโยคเช่นนี้ ควรจะนำเสนออย่างไรในภาษาปลายทาง งานที่ให้ผู้เรียนมีจำนวนมากพอและมีการวนซ้ำกลับมาในรูปแบบเดิม เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงข้อควรระวังหรือข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในการแปล โดยการกระบวนเรียนในขั้นตอนนี้คือ ผู้สอนจะมอบหมายงานให้ผู้เรียน หลังจากนั้นผู้สอนจะเฉลยและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียน อีกทั้งชี้ให้เห็นข้อผิดพลาดในการแปลที่เกิดขึ้นพร้อมแก้ไขคำแปลให้ถูกต้อง ตลอดจนวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนชาวไทยมักจะแปลรูปแบบประโยคดังกล่าวผิดพลาด กระบวนการดังกล่าวเป็นการจัดระบบความคิดให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ความผิดพลาดจากการแปลที่เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนจับประเด็นข้อผิดพลาดและใช้วิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ หลังจากจบการเฉลยและอธิบายเรียบร้อยแล้ว ผู้สอนก็จะมอบหมายงานในประเด็นเดิมซ้ำอีกเพื่อประเมินการรับรู้ของผู้เรียนอีกครั้งหนึ่ง พร้อมทั้งเชื่อมโยงวัตถุประสงค์ในการสอนการแปลลำดับถัดมากับแบบฝึกหัดชิ้นต่อไป ทั้งนี้ก็เพื่อความต่อเนื่องของเนื้อหาใน 1 ภาคการศึกษา

Project Based Learning คือ การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรม/โครงการเป็นฐานโดยเน้นการ "ถอดบทเรียน" จากวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชาที่ผู้เรียนเคยทำกิจกรรมในห้องเรียนร่วมกัน ซึ่งทุกกิจกรรมจะต้องมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ "ถอดบทเรียน" โดยเน้นย้ำให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดทบทวนก่อนทำภารกิจ (BAR) ทบทวนระหว่างทำภารกิจ (DAR) และทบทวนหลังทำภารกิจ (AAR) ในรูปแบบของการรายงานที่มา ความคืบหน้าและประเด็นปัญหาที่พบระหว่างการทำงานและหลังการทำงาน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดและทักษะการทำงานตามวงจรคุณภาพ (PDCA-Plan, Do, Check, Act) โดยในช่วงแรกของการทำโครงการ กระบวนการที่ผู้สอนนำมาใช้เป็นลักษณะการ "พาทำ" ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีส่วนร่วมระหว่างผู้สอน ผู้เรียนและผู้ประกอบการ ผู้เรียนจะแสดงบทบาทออกแบบและ "นำกิจกรรม" ส่วนผู้สอนจะอยู่ในบทบาทของการ "อำนวยความสะดวกการเรียนรู้" ทำหน้าที่ชี้แนะ (coaching) และอำนวยความสะดวก (facilitate) นั้นเอง (พิมพ์ลักษณ์ โมรา, 2561; พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และเพียร ยินดีสุข, 2558)

ในการจัดการเรียนการสอนสามารถมอบหมายให้ผู้เรียนทำโครงการเป็นกลุ่ม โดยต้องให้ผู้เรียนเกิดกลยุทธ์การรู้คิดโดยผ่านโครงงาน ยกตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนวิชาการแปลภาษาจีนธุรกิจ ผู้วิจัยมอบหมายงานให้แก่ผู้เรียนในช่วงต้นภาคการศึกษาว่า ให้ผู้เรียนจับกลุ่มกันเลือกสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของไทย ระดมความคิด "หาวิธีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นั้นไป

ยังกลุ่มลูกค้าชาวจีนหรือส่งออกไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน” ซึ่งผู้เรียนต้องค้นหาผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม ติดต่อกับเจ้าของผลิตภัณฑ์เพื่อขออนุญาตทำโครงการ เรียนรู้เรื่องการตลาดจีน การนำเข้า-ส่งออก ระเบียบที่เกี่ยวข้อง สำรวจตลาดจีนถึงความเป็นไปได้ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ คิดวิธีการโฆษณาที่เหมาะสม และต้องสร้างชิ้นงานคือการแปลโบรชัวร์หรือข้อมูลผลิตภัณฑ์ เป็นภาษาจีน นำไปให้ชาวจีนตรวจสอบแก้ไขภาษา โดยผู้เรียนต้องมารายงานความคืบหน้า หน้าชั้นเรียน 3 ครั้ง เพื่อรับความคิดเห็นสะท้อนกลับจากอาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนกลุ่มอื่น ท้ายสุดได้ชิ้นงานเป็นโบรชัวร์สินค้า ฉลากสินค้า แผ่นพับแนะนำสินค้า เว็บไซต์ภาษาจีน ฯลฯ ซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามความต้องการของผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์และตาม ประเภทของผลิตภัณฑ์ เมื่อสิ้นสุดโครงการ ผู้เรียนจะเขียนบันทึกสะท้อนความคิดมาส่งอาจารย์ ผู้สอน และมอบชิ้นงานให้เจ้าของผลิตภัณฑ์เพื่อนำไปใช้ต่อไป รายวิชาการแปลภาษาจีนธุรกิจ ใช้วิธีการเรียนการสอนผ่านการทำโครงการมาอย่างต่อเนื่อง กระบวนการดังกล่าวทำให้ผู้เรียน พัฒนาด้านทักษะการติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักค้นหาข้อมูล หัดแปลและหา ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ท้ายสุดเกิดความภูมิใจที่ได้ส่งมอบชิ้นงานให้เจ้าของผลิตภัณฑ์ ทำให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งระบบ ตลอดจนความมั่นใจว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาจะสามารถนำทักษะ การรู้คิดนี้ไปใช้ปฏิบัติงานได้จริง

จากกระบวนการทั้งหมดจะเห็นได้ว่าผู้สอนใช้เวลาส่วนหนึ่งในห้องเรียนกับการให้ผล สะท้อนกลับอย่างเป็นรูปธรรม เน้นการสร้างความตื่นตัวและความตั้งใจในการทำงานของผู้เรียน มีการฝึกให้ผู้เรียนวิพากษ์การแปลของตนเองและของเพื่อนร่วมชั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกัน เน้นการฝึกความสามารถในการวิเคราะห์ การอภิปราย และวิธีแสดงความเห็นไปพร้อมกัน อนึ่ง เพื่อสะท้อนยุคแห่งการเรียนรู้ออนไลน์ ผู้สอนอาจใช้วิธีห้องเรียนกลับด้านผสมผสานในการ เรียนรู้ ประกอบกับการใช้หนังสือ กูเกิลคลาสรูมมาช่วยในกระบวนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนใช้ เวลาอภิปรายในห้องเรียนได้มากขึ้น สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนสามารถทุ่มเทเวลาทำโครงการ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับการพัฒนาศักยภาพด้านการแปลของผู้เรียน สอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ของรายวิชา

8. สรุปผล

การที่ผู้สอนต้องสอนรายวิชาที่ตนเองไม่คุ้นเคยหรือยังไม่มี ความชำนาญ เป็นการกระตุ้น ที่ก่อให้เกิดผลดีต่อสมองโดยการเปลี่ยนหรือสลับอาจารย์ผู้สอนเป็นระยะ จะทำให้อาจารย์เกิด ความเชื่อมโยงความรู้และเนื้อหาในวิชาต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมประสบการณ์การสอนทางหนึ่ง ทั้ง ยังส่งผลให้อาจารย์สามารถทำงานวิชาการได้ลึกซึ้งขึ้น วิเคราะห์ปัญหาได้ดีขึ้น

เมื่อผู้สอนมีความสามารถตามคุณสมบัติข้างต้นครบถ้วน ผู้สอนจะมีคลังและระบบความคิดในด้านคำศัพท์ (ความหมาย) ประโยค (โครงสร้าง บริบท) เนื้อเรื่อง (บริบท การลำดับความวัฒนธรรม) อันส่งผลดีต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาการแปล

แผนภาพที่ 1

แผนภูมิการเชื่อมโยงความคิดในการแปล

สำหรับการแปลนั้น องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน ตามความถนัดของผู้สอนแต่ละบุคคล ซึ่งบทความฉบับนี้ผู้วิจัยสร้างรูปแบบการเรียนการสอนตามโมเดล 4PBL นั่นคือ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้รูปแบบเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้การฝึกปฏิบัติเป็นฐาน และการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมหรือโครงการเป็นฐาน ซึ่งทั้งสี่รูปแบบนี้เป็นเพียงรูปแบบหนึ่งที่ผู้วิจัยกำหนดจากประสบการณ์การเรียนรู้ในการสอนของตนเองและเห็นว่าเกิดผลดีต่อผู้เรียน หวังว่าประสบการณ์ของผู้วิจัยจะสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนางานด้านการเรียนการสอนรายวิชาการแปลต่อไป

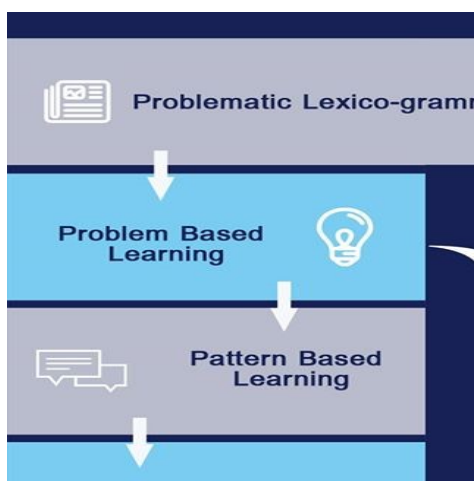
ทั้งนี้ โมเดลดังกล่าวควรดำเนินไปโดยรักษาแนวคิดในการเรียนการสอนรายวิชาการแปลไว้ให้สมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็น 1) การถ่ายทอดความหมายสู่ภาษาปลายทางโดยไม่ยึดติดกับรูปภาษาและโครงสร้างภาษาของภาษาต้นทาง 2) การรักษารสชาติและบรรยากาศของต้นฉบับและেলাภาษาให้มีความสละสลวยตามแนวของภาษาปลายทาง 3) การเสริมความรู้แบบต่างๆ เพื่อความกระจำและความน่าเชื่อถือในผลงานแปล 4) ความรู้ที่กักตุนในส่วนคลังคำศัพท์ สังคมและวัฒนธรรมของผู้แปล และ 5) กระบวนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวทางการพัฒนาทักษะ

การพัฒนาทักษะการแปลตามทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องนั้น มุ่งเน้นแนวคิด "learning by doing" ดังนั้นเมื่อผ่านการแนะแนวทางทฤษฎีการแปลเบื้องต้นเรียบร้อยแล้ว ผู้สอนจะมอบหมายงานให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาทักษะการ

รับรู้ทางการแปลสู่การหยั่งรู้ทางการแปล โดยผู้เรียนสามารถมองเห็นช่องทางการแก้ปัญหาได้ทันทีเมื่อลงมือแปลชิ้นงาน หนึ่ง สถานการณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนผ่านการฝึกฝนการแปลและจัดระบบความคิดมาอย่างซ้ำซ้อน ตามกรอบแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ 4PBL ที่สรุปไว้ดังภาพ

แผนภาพที่ 2

กรอบแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ 4PBL

9. ข้อเสนอแนะในการสอนรายวิชาการแปล

การเรียนการสอนรายวิชานี้ควรทำให้ผู้เรียนเกิดหลักคิดเกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดความหมาย โดยผู้สอนแนะนำหลักคิดแก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำแก่นขององค์ความรู้ทางด้านการแปลไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สำหรับองค์ความรู้สำคัญด้านอื่น เช่น ไวยากรณ์ หากหลักสูตรใดมีวิชาไวยากรณ์สอนเฉพาะอยู่แล้ว อาจไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับขั้นตอนการสอนการแปลตามแนวไวยากรณ์ก็ได้ ผู้สอนรายวิชาการแปลควรเน้นให้ผู้เรียนระวังความผิดพลาดและจัดการความรู้ที่จะนำไปใช้จริงเป็นสำคัญ เช่น ฝึกเรียนจากประโยคที่พบบ่อยๆ จากนั้นพัฒนาไปสู่การจัดการข้อความ สร้างประสบการณ์ในการจัดการการแปลสลับภาษาทั้งภาษาจีนเป็นภาษาไทยและภาษาไทยเป็นภาษาจีน เนื่องจากการสอนผู้เรียนชาวไทย อาจเริ่มจากการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยก่อน เพราะในขณะที่แปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยให้สละสลวย ผู้เรียนจะมีโอกาสสัมผัสและค่อยๆ ซึมซับรูปแบบภาษาจีนที่พบในการฝึกแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย หากฝึกปฏิบัติซ้ำๆ จะเกิดการฝังรูปแบบประโยคที่ถูกต้องไว้ในสมองได้โดยอัตโนมัติ

เมื่อผู้เรียนต้องฝึกแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนจะพบว่าตนสามารถแปลความหมายและใช้รูปแบบภาษาจีนได้ถูกต้อง ความเพียรพยายามในการวางแผนการเรียนการสอนของผู้สอนและความอดสาหัสฝึกฝนของผู้เรียนก็จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา สมดังที่สวินจื่อ (荀子) ปรัชญาเมธียุครณรัฐของจีนได้กล่าวไว้ว่า “มิได้ยืมมิสู้ได้ยืม ได้ยืมมิสู้ได้เห็น ได้เห็นมิสู้ได้รู้ ได้รู้มิสู้ปฏิบัติ การเรียนสิ้นสุดลงตรงที่สามารถปฏิบัติได้”

不闻不若闻之，闻之不若见之
见之不若知之，知之不若行之
学至于行之而止矣。

《荀子·儒效篇》 (张觉,1995, p. 134)

เอกสารอ้างอิง/References

- กนกพร นุ่มทอง. (2554). *การแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- กนกพร นุ่มทอง, และศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม. (2562). หลักและข้อควรระวังในการแปลจีน-ไทย ไทย-จีน. *วารสารจีนศึกษา*, 12(2), 105-151.
- ก่อศักดิ์ ธรรมเจริญกิจ. (2553). *หลักการแปลไทย-จีน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จินสยาม.
- คณาพร แก้วแกมจันทร์. (2556). การใช้สื่อมัลติมีเดียในการเรียนการสอนแบบร่วมมือกันในวิชาการแปลภาษาอังกฤษธุรกิจ 2. *วารสารวิชา*, 32(2), 1-15.
- จิราพร เนตรสมบัติผล, และเดชา ชาติวรรณ. (2560). การศึกษาวิเคราะห์ข้อผิดพลาดการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยในระดับคำของนักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทย คณะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยต่าง. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร*, 12(2), 157-169.
- จุฑามาศ นามสูงเนิน. (2550). การใช้สื่อมัลติมีเดียในการเรียนการสอนแบบร่วมมือกันในรายวิชาการแปลภาษาเยอรมัน II. *วารสารมนุษยศาสตร์*, 14(2), 62-73.
- ชนันกร เพ็ชรวัฒนา. (2559). การแปลของไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารการแปลและล่าม*, 1(1), 16-49.
- ทิตนา แคมมณี. (2552). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีมา มัลลิกะมาส, และวิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2549). ผลของการใช้คลังข้อมูลภาษาอังกฤษเฉพาะด้านที่มีต่อการแปลระหว่างภาษาอังกฤษและภาษาไทย. *วารสารศิลปศาสตร์*, 6(1), 99-136.
- ปัญญา ศรีสิงห์. (2560). การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทักษะภาษา. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*, 8(3), 83-92.
- พงศ์ศักดิ์ อันประเสริฐ, และกนกพร นุ่มทอง. (2559). การประยุกต์ใช้หลักการแปลกับการแปลงานวิศวกรรมเรือจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย. *วารสารจีนศึกษา*, 9(1), 108-142.
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์, และเพียว ยินดีสุข. (2558). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์ลักษณ์ โมรา. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน: ทางเลือกในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 8(1), 42-52.
- รัชนิโรจน์ กุลธำรง. (2552). *ความรู้ความเข้าใจเรื่องภาษาเพื่อการแปล จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วรรณ แสงอร่ามเรือง. (2552). *ทฤษฎีและหลักการแปล* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิ อินทโกสุม. (2557). การประเมินงานแปลในการเรียนการสอนแปล. *วารสารรวมคำแห่งฉบับมนุษยศาสตร์*, 33(1), 23-50.
- สมเกียรติ เชวงกิจวานิช. (2560). ปัญหาการแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยและสาเหตุของปัญหา. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา*, 34(1), 75-91.
- สมศักดิ์ ภูวิภาดาธรรม. (2554). *หลักการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนและการประเมินตามสภาพจริง*. กรุงเทพฯ: ดวงกมล.
- สัญญา สายบัว. (2550). *หลักการแปล* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก bit.ly/skill_meaning.
- ทิพย์ ขำอยู่, สุกฤษฎี วงแวงน้อย, และสมยศ เผือกจันทิก. (2561). การจัดการเรียนรู้แบบฝึกปฏิบัติเป็นฐาน. *วารสารแสงอีสาน*, 15(2), 215-226.
- Catford, J. C. (1965). *A Linguistic Theory of Translation*. London: Oxford University Press.
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. London: Prentice Hall International (UK).
- Nida, E. A., & Charles, R. T. (1982). *The Theory and Practice of Translation* (Second Photomechanical reprint). Leiden E.J. Brill: The United Bible Society.
- Stumpf, S. E. (1994). *Philosophy: History and Problems*. New York: McGraw-Hill.
- 何慕. (2016). *三国谍影：暗战定军出*. 南京：江苏人民出版社.
- 兰陵笑笑生. (1998). *金瓶梅*. 台南：世一文化事业股份有限公司.
- 雾满拦江. (2014). *三国真英雄曹操*. 北京：民主与建设出版社.
- 张觉. (1995). *荀子译注*. 上海：上海古籍出版社.